

PIKSELÖITYMINEN CARL BARKSIN KOOTTUJEN RIESANA

Janne Viitala

Carl Barksin kootut -kirjasarjan tilaaja

Syksyllä 2006 Suomen innokkaimmat ja varakkaimmat Carl Barksin ihailijat hylkivät. Tiedossa oli jo kauan puhuttu ja huhuttu Carl Barksin kootut -kirjasarja. Sarja käsittää 30 kovakantista kirjaa jaettuna kymmeneen boksiin. Boksit luvattiin tilaajille neljän kuukauden välein. Postikuluneen kokonaishinta bokseille on 1900 euroa. Tähän mennessä kahdeksan boksia on ilmestynyt. Silti Barks-leirissä kitistään tyytymättöminä – Barksin sulava kynänjalki muistuttaa joissakin tarinoissa sahalaitaa. Pikselipeikko on iskenyt Barksiin!

Ongelmia jo kirjasarjan alussa

Sanoma Magazines Finland lupasi tilaajille tätä: ”Kirjojen painoasu, sidonta ja paperin laatu ovat erittäin korkealaatuista, korostaen sisällön arvokkuutta”. Tilaajat uskoivat ja toivoivat siis saavansa parasta mahdollista vastiketta rahoilleen. Kallis hinta ja hienot lupaukset saivat liikkeelle ehkäpä kaikkein kriittisimmät ja intohimoisimmat ostajat.

Sanoma Magazinesin suurprojekti ei alkanut onnellisten tähtien alla. Heti ensimmäisen boksen jälkeen tilaajat valittivat kustantajalle huonosta paketoinnista, minkä seurauksena monen tilaajan hieno

Kuka pelkää pikselihukkaa?

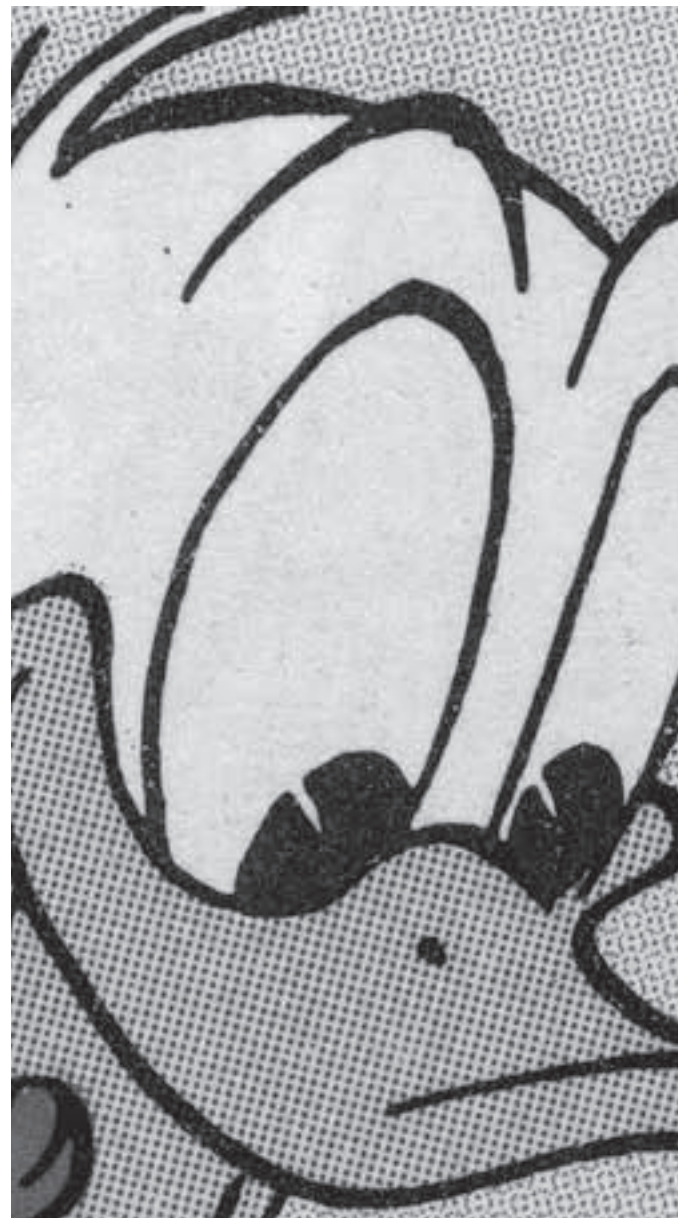
boksi oli saanut asiaan kuulumattomia kolhuja. Reklamoinnin lisäksi osa tilaajista tilitti tuntojaan etenkin sarjakuvaportaali kvaakin keskusteluissa ja ensimmäinen myrsky vesilasissa oli valmis. Sanoma Magazines otti valituksesta vaarin ja korjasi paketointia seuraaviin osiin. Paketoitihässäkän alle hautautui kuitenkin se, että tarkkasilmäisimmät huomasivat jo ensimmäisen boksen kirjoissa esiintyvän sahalaitaa. Ja sahalaitaa oli juuri siellä, missä sitä olisi vähiten kaivattu: Barksin piirtämässä mustissa ääriviivoissa. Sen sijaan kirjojen ulkoasu, värit ja jopa osittain uusitut käännökset saivat pikkuhiljaa tilaajien hiljaisen hyväksynnän.

Pikselipommit

Varsinainen Barks-pommi räjähti kustantajien ja lukijoiden käsiin boksen kaksi ilmestyttyä alkuvuonna 2007. Ensimmäiseen boksiin verrattuna ongelmat olivat

kertautuneet lähes eksponentiaalisesti ja kaikki kolme kirjaa kärsivät pahoista pikseliongelmissa. Tilaajat kävivät kuumina kustantajan suuntaan ja osa heistä vuodatti sappeaan jälleen kerran kvaakin keskusteluissa. Kustantaja sai kymmenittäin valituksia ja vaatimuksia kirjojen uudelleen painattamisesta tai rahallisista korvauksista. Ihme tapahtui, tuotantoprosessissa tapahtunut virhe löytyi, ja kustantaja painatti boksen kolmesta kirjasta kaksi uudelleen. Vähiten pikseleistä kärsinyt kirja numero XXII jäi uusimatta. Tilaajat, joista osa ei ollut havainnut kirjoissa mitään vikaa, ottivat uudet kirjat tyytyväisinä vastaan.

Barksin kootuilla meni pitkään verrattain hyvin. Säpinää toivat ainoastaan yksittäiset painovirheet, joita kirjoissa

Sahalaitaa vai ei? Vertailussa yksityiskohta samasta ruudusta tarinasta Akuiitti (CBK XVIII ja Aku Ankan parhaat XXXVI).

tuntui riittävän, sekä ennen aikojaan huuto.nettiin livahtanut opukset (kaikki ylimääräiset kirjat kun tuli makkeloida). Sitten ilmestyi boksi numero kahdeksan keväällä 2009. Pikselipeikko oli iskenyt jälleen, mutta aavistuksen hennommin kuin kakkosboksien aikana. Silti kaikista kolmesta kirjasta löytyi selvää pikseliviivaa yhteensä liki kymmenestä tarinasta. Kaava oli sama: synkkää tilitystä keskustelupalstoilla ja vaatimuksia kustantajan suuntaan. Tällä kertaa kustantaja ei löytänyt vikaa tuotantoprosessista. Kaikki asiakaspalveluun valittaneet saivat kustantajalta saman viestin, jossa todettiin, että kirjoissa ei ole mitään vikaa. Kustantajan yliolkainen ja lukijoita aliarvioiva suhtautuminen sai monet tilaajat, myös sellaiset, jotka eivät olleet edes valittaneet asiasta, raivoihinsa. Tämän jälkeen kustantaja on tarjonnut mahdollisuutta palauttaa kyseisen boksen ja saada siitä rahansa pois. Tähän jalomieliseen tarjoukseen ei kukaan tilaaja tietävästi ole langennut. Tätä kirjoitettaessa joukko tilaajia, allekirjoittanut yhtenä, ovat laatimassa yhteistä

vetoamusta kuluttajariitalautakuntaan tavoitteenaan tuntuva hinnan alennus tai kaupan purku.

Tuhon laajuus

Kun 30 kirjasta 24 on ilmestynyt, selvästi silmin havaittavaa pikseliviivaa esiintyy ainakin 32 tarinassa. Se tekee yhteensä 450 sivua. Määrä on vain pieni murtoosa noin 9000 Barksin sarjakuvasivusta. Onneksi! Pikselöityneet sivut ovat kuitenkin enemmän kuin osiensa summa, sillä niiden takia Barksin kootut eivät ole enää se tilaajille luvattu huippulaadukas kokonaisuus.

Artikkelin ohheen tehdyssä listauksessa pikselöityneet tarinat on jaoteltu kahteen kategoriaan: lievästi pikselöityneisiin ja häiritsevästi pikselöityneisiin. Periaatteessa lievästikin pikselöitynyt viiva on häiritsevää, sillä sellaiseksi taiteilija ei ole tarkoittanut viivaa. Täytyy myös muistaa, että vähäinenkin pikseliviiva tarkoittaa sitä, että homma on tehty huonosti.

Kukin lukija kokee pikselöitymisen omalla tavallaan, sillä jotkut näkevät punaista havaitessaan suurennuslasilla pikkiriikkistä sahalaitaa, kun taas toisia ei hetkauta sivuilta erottuva pahakaan pikselöityminen. Ja jotkut eivät kykene parhaalla tahdollakaan erottamaan pikselöitynyttä viivaa. (Viimeiseen kategoriaan kuuluville vinkiksi: katsokaa huolella esimerkiksi ankkujen nokkien ja silmien kaaria ja verratkaa sitä puhekuplien tekstiin!) Kyseinen listaus perustuu siis pelkästään siihen, kuinka allekirjoittanut on kyennyt havainnoimaan pikselipaholaiset.

Mistä pikselöityminen johtuu?

Kirjasarjan kustantaja on moneen otteeseen kertonut laadusta valittaneille lukijoilleen, että alkuperäismateriaali on niin kulunutta, että aina ei ole ollut mahdollista saada huippulaadukasta lopputulosta aikaiseksi. Joissakin tapauksissa se voi hyvinkin pitää paikkansa (ja

Pikselöityneet tarinat Barksin kootut -kirjoissa

• kirja I

Rantavahti - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Hyvien tekojen päivä - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Turistina Texasissa - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Muumion sormus - lievää pikselöitymistä (28 sivua)
 Huono häviäjä - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Liian monta lemmikkiä - lievää pikselöitymistä (26 sivua)

• kirja II

Kolme likaista ankanpoikaa - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Kilpailevat venemiehet - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Luistelukilpailu - lievää pikselöitymistä (10 sivua)

• kirja VIII

Maalaiselämää - lievää pikselöitymistä (14 sivua)
 Taikatiimalasi - lievää pikselöitymistä (28 sivua)
 Koettakaa arvata - häiritsevää pikselöitymistä (25 sivua)
 Aprillia! - lievää pikselöitymistä (10 sivua)

• kirja XI

Suo-Santeri (10 sivua)

• kirja XII

Atlantksen arvoitus - lievää pikselöitymistä (32 sivua)
 Kääpiöautokilpailu - häiritsevää pikselöitymistä (10 sivua)
 Huiskahäntä - lievää pikselöitymistä (10 sivua)

• kirja XIII

Kivettävä säde - lievää pikselöitymistä (28 sivua)
 Sopolivuosi - häiritsevää pikselöitymistä (22 sivua)
 Roope-Setä ja viisasten kivi - lievää pikselöitymistä (24 sivua)
 Perintönauris - lievää pikselöitymistä (8 sivua)

• kirja XVIII

Aku Anka ja akuiitti - häiritsevää pikselöitymistä (10 sivua)
 Tapaus Paksu-Santtu - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Kitty-Go-Round - lievää pikselöitymistä (1 sivu)
 Aku Anka vapaapalokuntalaisena - häiritsevää pikselöitymistä (10 sivua)

• kirja XXI

Timanttiturma - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 That Small Feeling - lievää pikselöitymistä (4 sivua)
 kirja XXII
 Päivä pomona - häiritsevää pikselöitymistä (8 sivua)
 Keksijä ja herrasmies - häiritsevää pikselöitymistä (1 sivu)
 Hinku huipulle - lievää pikselöitymistä (10 sivua)
 Tuhoisa turisti - lievää pikselöitymistä (10 sivua)

• kirja XXVIII

Hukka Hallava - häiritsevää pikselöitymistä (21 sivua)

siitä olisi pitänyt huippulaatua ostamaan lähteneille tilaajille kertoa etukäteen), mutta tosiasia on, että pikselöitynyt viiva ei johdu kuluneesta materiaalista. Erilaiset sutut ym. epätasaisuudet voivat hyvinkin johtua materiaalin kuluneisuudesta.

Kustantajan puheet voi saattaa kyseenalaiseksi pelkästään vilkaisemalla ihan mitä tahansa sivua Daan Jippesin 1999 uudelleen piirtämästä Hukka Hallavasta, joka lienee kirjasarjan pahiten pikselöitynyt tarina. Näin tuoreessa tarinassa alkuperäismateriaali ei voi olla kulunut. Sitä paitsi, kun tarina 2002 julkaistiin ensi kertaa Suomessa kirjassa Ankantekijät 1, se oli jo silloin pikselöitynyt. Jotain oli mennyt pieleen jo tuolloin. Samaa tiedostoa on käytetty molemmissa julkaisuissa.

Todettakoon myös, että useasta nyt pikselöityneestä tarinasta on julkaistu viime vuosikymmenten aikana versioita, joissa Barksin viiva on terävää, kaunista ja sulavaa. Se siis siitä kuluneesta alkuperäismateriaalista. Kyse on kustantajan taholta lähinnä ongelman vähätelystä ja lukijoiden aliarvioinnista.

Nykyään lähes kaikki sarjakuvat Suomessa painetaan digitaalisesta materiaalis-

Kääpiöautokilpailu Barksin kootuista.

ta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että alkuperäismateriaali skannataan riittäväällä tarkkuudella ja tiedostot toimitetaan painotaloon. Lopputuloksen pitäisi olla siistiä, hyvää ja terävää. Digimateriaaliin siirtymisen myötä sarjakuvien pikselöitymisestä ja rasteroitumisesta on puhuttu jo vuosia. Sarjakuvan ostajien mielestä moni hieno julkaisu on mennyt näiden vikojen

myötä pilalle. Tunnetuimmat esimerkit lienevät Egmont Kustannuksen rasteroitunut Niilo Pielinen –koostebooksi vuonna 2007 sekä useat Sanoma Magazinesin pikselöityneet Disney-julkaisut, etenkin hyvälle paperille painetut juhla-julkaisut.

Yleensä syy pikselöitymiseen (rasteroitumiseen en tässä puutu) on se, että tiedostot skannataan liian alhaisel-

la tarkkuudella. Tavallisen valokuvan skannaamisessa 300 dpi:tä (300 pistettä tuumalla) on riittävä tarkkuus. Joissakin tapauksissa pienempikin tarkkuus riittää. Vaan piirrettyjen kuvien, kuten sarjakuvan, kohdalla tilanne on toinen. Ongelmallisin alue on juuri mustat ääriiviivat. Ne tulisi skannata erikseen vähintään 600 dpi:n tarkkuudella. Juuri tällä tarkkuudella skannattua materiaalia Sanoma Magazines sanoo käyttäneensä Barksin kootuissa ja kaikissa muissakin julkaisuissaan (epäillä tosin sopii ainakin pahiten pikselöityneiden tarinoiden kohdalla). Lopulliseen painojälkeen vaikuttaa kuitenkin myös käytetyn paperin laatu. Kootuissa paperi on huippuhuivää, mihin viiva taltioituu tarkasti ja armottomasti. Huokoiselle paperille painettaessa, kuten Aku Ankka -lehdessä, muste leviää ja viivan reunasta tulee heti paljon tasaisempi. Barksin kootujen fyysiset mitat ovat myös aavistuksen muita Disney-julkaisuja isommat, normaalin sarjakuvasivun mitat ruudun reunoista mitattuina ovat 25x17,5 cm, kun esimerkiksi Ankantekijät kirjasarjassa ne ovat 22,5x15 cm (mitattu satunnaisotoksena). Kuvia on siis jouduttu suurentamaan. Skannatut viivat koostuvat pienistä suorakulmaisista pikseleistä. Kun kuvaa ja viivoja suurennetaan, samalla alalla on vähemmän pikseleitä, ja näin viiva hajoaa ja alkaa muistuttaa sahalaistaa.

Liian pienet tiedostot ja suurempi kuvakoko ovat siis todennäköisesti suurimmat syyt siihen, miksi Barksin kootujen joillakin sivuilla esiintyy pikseliiviivaa. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan ääriiviivat olisi pitänyt skannata 1200 dpi:n tarkkuudella, jotta olisi saatu idioottivarma lopputulos. Värit voidaan skannata alhaisemmallakin resoluutiolla, esimerkiksi 300 dpi:tä, minkä jälkeen värit ja mustat ääriiviivat yhdistetään tietokoneohjelmalla.

Kyllä Suomessakin osataan

Yksinkertaiseen ongelmaan on siis yksinkertainen ratkaisu. Suomen sarjakuvatoimituksissa ongelmat ja niiden ratkaisut varmasti tiedetään. Painojäljeltään priimaa sarjakuvaakin Suomessa tehdään, esimerkiksi Arktisen Banaanin ja Apollo Kustannuksen sarjakuvat hivelevät silmää. Materiaali näihin saadaan lähinnä sarjakuvan suurmaasta Ranskasta, jossa sarjakuvan tekeminen taidetaan. Mainita täytyy myös WSOY:n Muumit: sarjakuvaklassikot -julkaisu, jonka ensimmäisessä osassa painojälki oli hirvittävää suttua (ei kuitenkaan pikselöitynyttä). WSOY otti suoraselkäisesti asiakkaiden palautteesta onkeensa ja painattaa sarjan muut osat laadukkaasta Drawn&Quarterlyn

Jippesin barksit

Hollantilainen Daan Jippes on piirtänyt uudelleen tai muulla tavalla muokannut jo yli 30 Carl Barksin käsikirjoittamaa tarinaa. Kahdeksassa ensimmäisessä boksissa on julkaistu kaksi kokonaista tarinaa ja muutama lyhyempi pätkä. Toinen näistä kokonaisista tarinoista, vuonna 1999 julkaistu Hukka Hallava, kärsii erittäin pahasta pikseliiviivasta. Kuinka tämä voi olla näin uudessa tarinassa mahdollista? Daan Jippes vastasi sähköpostitiedusteluun näin: "Materiaali on lähtöisin Hollannin Disney-yhtiöltä. Lähetin, tavallisessa kirjeessä, heille 1997 käsikirjoituksen originaalit, jotka heidän tuli skannata. He tekivät sen, mutta liian pienellä resoluutiolla..., se on selvä asia (moni muukin tarina skannattiin samalla tavalla; se kertoo heidän huolimattomasta asenteestaan, on pakko sanoa)." Jippes kertoi myös, että vaihtoi työnantajaa vuonna 2001 ja siirtyi yksinoikeudella Tanskan Egmontin palvelukseen. Skannaukset ennen sitä olivat kurjia. Tämän jälkeen kaikki muuttui. Tiedusteluun siitä, että olisiko mahdollista skannauttaa uudelleen Jippesin varhaisimmat Barks-tarinat, hän vastasi "Suurin osa Barksin käsikirjoituksiin perustuvista originaaleistani on hajaantunut maapallon eri ääriailoille. Jos joku rahaa vieroksuva kustantaja (ja sellaista ei ole olemassa!) haluaisi skannata kaiken uudelleen, heillä olisi isoja ongelmia. Ja minulla olisi samanlaisia ongelmia yrittäessäni korvata kaiken kadonneen..."

materiaalista, eikä omasta suttuisesta striippiaineistosta, joista ensimmäinen osa siis tehtiin. Pikseliongelmat ja muut sutut ovat siis lopulta harvoja huteja, jotka johtuvat yleensä siitä, että parempaa materiaalia ei ole Suomeen saatu.

Myös Sanoma Magazines kärsii siitä, että heidän Disney-julkaisuihin tuleva materiaali on skannattu liian pienellä resoluutiolla. Ihmetellä kuitenkin täytyy, miksi asialle ei ole tehty mitään, kun heidän julkaisujensa pikseliiviivasta on valitettu jo vuosia. Ehkäpä selitys on siinä, että Sanoma Magazinesin tuotanto on pääsääntöisesti suunnattu lapsille, jotka suhtautuvat mm. painojälkeen lähes kriittikittömästi. Ja kun sarjakuvaa on mennyt riittävästi kaupaksi, mitään ei ole tarvinnut tehdä. Ehkäpä nyt ensi kerran

Sanoma Magazines on saanut vastaansa intohimoiset ja kriittiset aikuislukijat, joille on kirjallisesti luvattu hyvää laatua.

Ei luulisi olevan ylivoimaista vaatia Tanskan Egmontilta, josta originaalimateriaali siis tulee, laadukkaammin skannattuja tiedostoja. Isompien datatiedostojen ei pitäisi lisätä kustannuksia nimeksikään. Jos Sanoma Magazines ei kykene saamaan parempaa materiaalia itselleen, eivät he voi myöskään luvata tilaajille huippulaatua, kuten Carl Barksin kootujen kanssa tekivät. Mikäli Sanoma Magazines ei ole aiemmin vaatinut tanskalaisilta parannusta asioihin, he joutuvat sen viimeistään nyt tekemään, jos vain lukijat jaksavat edelleen vaatia ja valittaa kehnosta laadusta. Ja mehän jaksamme ja vaadimme!

Kääpiöauto-kilpailu, Aku Ankka -lehti 20/2005.

©Disney